

GårdsbyBladet

NR 4/2015 En tidning till alla i Gårdsby – Sandsbro

God Jul

Nu é dé jul igen

Ja kära vänner så är det dags att ta fram stjärnor, pynt, glitter och tomtar igen. Så fort tiden går. Sommaren kom inte förrän i augusti och sen har vi haft hyggligt väder hela tiden. Oktober var den torraste sen 1700-talet. November tycker jag vi kunde stryka ur almanackan, det är en mörk trist månad men sen - Simsalabim är det JUL! Det är knappt man tror det men nu lyser stjärnorna i fönstren och det ser så varmt vänligt och skönt ut tycker jag.

Vad gör vi sen. Städar, fejar, bakar, köper julklappar och stressar. Många gör det och jag hoppas de gör det med glädje och förväntan. Vad tror ni jag gör? Jo jag har gått runt i skogen här hemma och letat efter julgran. Började redan i oktober och nu har jag hittat två. En adventsgran till altanen som ska lysa 1 advent och sedan en som ska in och pyntas med kulor, halm och annat fint.

Jag tänker tillbaka till min barndoms jular. Vi hade inte varmt vatten inne och utedass. Det var inget konstigt med det på 50-talet och jag funderade aldrig över detta. Mor värmdde vatten och slog över i en zinkbalja och där fick jag bada. Det var skönt och mysigt tyckte jag.

Idag är det det annorlunda. Nu bygger man in en jacuzzi dvs ett badkar med inbyggda jetstrålar som masserar kroppen under badet. Helst ska det vara ljuv musik och ett glas champagne om man får tro reklamen. Javisst, tiderna förändras och när det blir trendigt ska de flesta "hänga med".

Jag tänker för mej själv "Vad är lyx egentligen"? Är det att jaga det nyaste och dyraste, att göra som Svenssons eller är det att tycka om det man har och vara förnöjsam med tillvaron. Jag vet faktiskt inte - vi är alla olika (som tur är).

I vilket fall som helst... Julen är snart här och det är underbart oavsett vi badar i en zinkbalja eller i en jacuzzi.

Vi önskar er alla en *God Jul och ett Gott Nytt År!*

Ulla-Britt Schill

Innehåll Gårdsbybladet nr 4 2015

4 HEMBYGDSFÖRENINGENS GÅRDAR

6 JULPUB I SMEDJAN

7 UTFLYKT TILL VITTHULTS URSKOG

8 EKESÅS GÅRD

9 FOLKTRO OM JULEN

10 KOLMILA

12 EVENEMANGSKALENDERN

Hej alla ni som läser vår tidning

Vi blir jätteglada om ni har idéer eller artiklar som ni tycker ska vara med i tidningen. Om ni inte själv vill skriva kan ni ringa till mej.

Ulla-Britt Schill

Telefon 0470-610 19 eller 070-772 10 19

Annonsera i GårdsbyBladet?

Här är några viktiga punkter att tänka på.

- Gällande annonsformat är:
1/4 A4 – 185x65 mm
1/6 A4 – 130x65 mm
1/8 A4 – 92x65 mm
- bildformatet ska vara tiff, jpg eller pdf
- bildens upplösning ska vara 300 dpi (har bilden lägre upplösning kommer den bli otydlig i tryck)
- annonsen bör vara i färg

Annonstopp för nästa nummer av Gårdsbybladet är **15 februari 2016**. Annonser och eventuella tekniska frågor mailas till Ulla-Britt Schill: schill.ub@gmail.com. För prisuppgift kontakta Bertil Sandberg tfn 0470-612 55 eller 070-550 13 16.

SANDBRO VVS AB

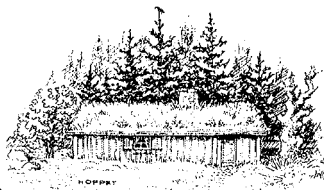
Utför alla VVS installationer. Värmepumpar, vedpannor, badrum, nybygge och renovering.

Hör av er till Mattias

Tel: 070-237 11 78, 0470-23 555

Mail: info@sandsbrovvs.se

Hemsida: sandsbrovvs.se

Gårdsby Sockens Hembygdsförening

planerar att göra en gårds inventering över de

116 gårdar i socknen som finns beskrivna i boken Byggnader i Kronobergs län från 1966. I boken finns bild samt en redovisning av areal och antalet djur som fanns, liksom ägare och barn.

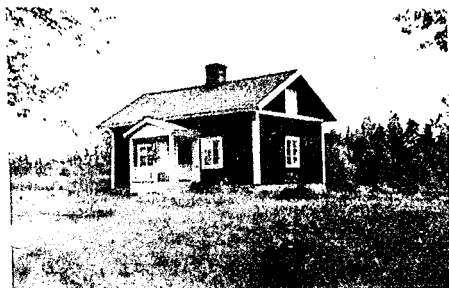
Nästa år 2016 planeras av oss att sammanställa nya uppgifter tillsammans med nytt foto av husen. Detta ser vi som ett ytterst värdefullt dokument hur utvecklingen skett på landsbygden under senaste 50 åren. En person i varje by kommer därför att besöka övriga gårdar i byn för att samla in uppgifter liksom ta ett nytt foto.

Som exempel kan nämnas att Gasslanda bestod 1966 av 14 gårdar, nästan alla hade mjölkkor och häst. Idag har en gård nötkreatur, en har får och på 3 finns hästar. Dessutom är 2 gårdar obebodda och många åkrar ligger orörda och växer igen

Målet är att få arbetet färdigt under första halvåret 2016 och sedan göras tillgänglig som tryckt skrift liksom under www.gardsby.se Tackar för er medverkan. Vänliga hälsningar från Styrelsen

Följande är exempel på vad vi kan få fram;

Vid besök på torpet Marieberg för att samla ovanstående uppgifter erhöll jag en kopia av kontraktet mellan Gårdsby Säteri / Johannes Nilsson och den nye Brukaren Joan August Nilsson gällande från 14 mars 1922!

Marieberg

Postadr.: Norrgårda.

Areal: Total 16,5 har, därav 2,5 åker, 14 skogs- o. hagmark. Tax.-v. 5.400.

Jordart: Svartmylla på jätterbotten. Skogsbest.: Bl. skog. Man- o. ekonomibyggn. uppf. under förra delen av 1800-talet. 1 häst, 3 reakt.-fria nötkreatur. Nuv. äg. friköpte gården från Gårdsby säteri 1936 efter att ha arrend. den sedan 1921.

Ag.: Johan A. Nilsson f. 1897. Son till August Nilsson o. h. h. Matilda.

Ovanstående bild och text ur Gods och Gårdar, torpet heter dock Marieberg.

KONTRAKT (avskrift)

Till brukare av torpet "Marieberg" under Gårdsby Säteri antager jag härmed Johan August Nilsson räknat från den 14 mars 1922 mot följande villkor.

1. I årlig skatt utgöres 104 fullgoda mansdagoverken eller två sådana i varje vecka, samt från 14 mars år 2024 20 st hjälpdagsverken. Alla dagsverken utgöres på torparens egen kost vid gården eller på annat anvisad ställe. De verktyg och redskap, som fordras för dagsverkens fullgörande, skall torparen hålla sig på egen bekostnad.
2. Torparen äger ingen rätt arbeta åt andra, utan är skyldig att förutom den tid som åtgår för torpets brukning arbeta på Gården om så erfordras, mot överenskommen dagspenning.
3. Torparen tillträder torpet sådant det finnes och får tills vidare bebo och nyttja husen tillhörande torpet "Pettersborg". Dock är torparen skyldig inflytta i "Mariebergs" byggnader, när dessa blin i ordning eller när ägaren till Gården därom ger tillsägelse. Torparen färdigponera och bruka alla inägor till båda torpen

Behöver Du grävhjälpen?

Skogsvägar • Dikesrensning
Markberedning • Övrig grävning

BJÖRNAMO ENTREPRENAD

David Andersson

Björnamo Storegård 5 • 355 92 Växjö
Mobil 073-776 47 24

"Pettersborg och Marieborg" utom det stora i ett fält befintliga åkern, som tillhört "Pettersborg". Moosen får likaledes brukas med undantag av de tvenne längst i väster belägna rutorna, vilka förbehålles Gården till torv och komposttäckt. Djuren få betas i hagen, som förut tillhört "Pettersborg" så länge icke någon brukare finnes till detta torp. Skulle så bliu fallet får hagen delas med denne, utan att därför avdrag göres å arrendet. Alla gårdesgårdar emot Gården skall torparen ensam underhålla.

4. Alla gångbud inom Gården vore torparen skyldig skyndsamt fortskaffa utan ersättning.
5. Det åligger torparen att torpet i alla avseenden väl brukas, vårda och underhålla, varken foder eller gödsel av vad namn och beskaffenhet det vara må får från torpet bortföras. Behörligt virke till nädiga reparationer och hägnader erhålles efter utsyning.
6. Vedbränsle erhålles efter utsyning, dock skall toppar och huistor efter fälld skog ihopsamlas så långt det räcker.
7. Det åligger torparen att väl vårda och tillsä skogen, samt om något avverkas därå förmärkas, genast sådant till gårdskontoret anmäla, såvida torparen ej själva skall anses ha begått åverkan. Torparen förbjudes strängeligen att avföra skogseffekter av vad namn det vara må.
8. Jakt, fiske samt fångst av vilt förbjudes på det strängaste.
9. Torparen förbjuds att hålla lekstuga eller spelgängen samt inhysa främmande personer utan mitt medgivande.
10. Vid ett blivande avträdeskall minst en 7e del av åkern vara besädd med höstsäd samt dessutom en 7e del med klöver och att all den jord som skall besås med vårsäd vara ordentligt höstkörd.
11. Detta kontrakt får ej på annan person transporteras utan mitt medgivande.
12. Så framt torparen i alla uppfyller sina härutinnan åtagna förbindelser samt både han själva och hans hustru visar trohet och lydnad såväl emot husbonde som den i hans ställe satt är, samt iakttagar ett nyktert och ordentligt levnadsätt tillförsäkras han att få behålla torpet till laga uppögning sker, i motsatt fall är han skyldig att genast flytta utan laga fordrag.

Gårdoby Säteri den 1 mars 1922

Johannes Nilsson / gm B.H. Nilsson / förvaltare

Me d förestående kontrakt, som jag rätt förstår, förklarar jag mig nöjd och förbinder mig attdetsamma fullgöra och efterleva / Johan Nilsson

Vittnen;

Sigurd Lundblad

Agnes Johansson

Byggnaderna på Marieborg är numera avstyckade och ägaren är Caritha Swedenås som är släkting och använder huset som sommarstuga. Ladugården brann dock ner genom blixtnedslag 2014. Adressen ändrades 1997 till Marieborg 2 och fastighetsbetäckningen är 6:23.

Nytt bostadshus byggt av ägarna till torpet Marieborg, Britt-Marie Karlsson med sambo.

Välkommen till Villa Vik & Toftastrand

Konferens
Bröllop & fest

Dagens lunchbuffé
À la carte

Hotell
Bageri och café

Villa Viks julbord serveras från lördag 28 november.

Vid Toftasjöns strandkant njuter du av en rykande kopp kaffe med nybakat, frukost eller en ljuvlig måltid tillagad av råvaror från det småländska skafferiet.

Lenhovdavägen 72 0470-652 90

Följ oss gärna på Facebook och instagram!

www.villavik.se

Julpub i Smedjan

Nu är det dags!

Fredagen den 11 december träffas vi i Smedjan och Julpuben.

Som vanligt med tomteluva och glitter. Glögg och pepparkakor, öl, vin och korv. Sist men inte minst Ett glatt humör

Vi ses!

Konst-och Kulturrunda 2016

Vi tänkte träffas i Gårdsby Hantverkshus för att diskutera hur stort intresset är för en eventuell konstrunda våren 2016.

Söndagen den 17 januari 2016 kl 14.00

Alla ni som är intresserade är hjärtligt välkomna!
Vi bjuder på fika.

Mona Hagström och Bodil Hörlen

KLOCKANS EL & HANTVERK

**Er lokala elinstallatör
samt konsthantverk**

Ring oss gärna på tfn

070-174 76 44

073-142 02 67

Ante och Marita Midenius

Utflykten till Vitthults urskog

Det var en grupp glada personer som samlades vid Gårdsby kyrka för att åka till Vitthults urskog denna söndagsförmiddag. Vitthults urskog är ett naturreservat som ligger i Nottebäck, Uppvidinge kommun. Flerhundraårig barrskog som inte har varit avverkad på många år. Ett flertal gamla murkna träd finns i området. Detta är en viktig plats för sällsynta insekter och här trivs även hackspettar.

Text: Christer Lindqvist

När vi kom fram började vi med att dricka vårt medhavda kaffe. Under tider berättar Christer om byn Brorsmåla som har funnits här. På 1800- och 1900-talet bodde här 80 personer i torp, gårdar och backstugor. Idag finns inget kvar, utom några överväxta husgrunder.

Nordpolsfararen André nödlandade här i Brorsmåla på en mosse, när han provflög sin ballong, innan han skulle till Nordpolen. Denna mosse fick därefter namnet Andrés mosse.

Han skulle flyga mellan Kalmar-Göteborg och var tvungen att nödlanda innan det blev mörkt.

Han blev väl omhändertagen i byn och dagen efter transporterades han med hästskjuts till stationen i Växjö och ballongen kördes med oxar till Sävsjöström station för vidare transport till Göteborg. Denna händelse blev förstasidesrubrik i tidningen.

Vi fick köra en kort bit ifrån Brorsmåla till själva naturreservatet. Sedan gick vi den 4 km. långa strövstigen som förde oss långt in i den tysta, mörka skogen. Större delen av reservatet består av stora våtmarksområden. Här upplevde vi riktig vildmark och absolut tystnad. Vi såg många omkullblåsta träd (s.k. lågor) som var angripna av barkborrar. Vi såg inte någon skymt av troll, men jag tror att del låg under stenblocken och kikade på oss.

Efter en härlig upplevelse kom vi tillbaka till våra bilar och körde hemåt.

Tack Christer för en förnämlig guidning och en mycket trevlig utflykt - Ulla-Britt.

Ekesås gård

Ekesås gård ligger i en gudomlig vacker plats mellan Tofta och Stojby. Där har den legat sedan medeltiden. På den tiden var Sverige ett katolskt land och Ekesås gård tillhörde kyrkan. Så kom religionskriget på 1600-talet och kyrkan införde nya regler. Detta innebar, bl a att Ekesås gård blev Prebende till biskoparna i Växjö stift. Prebende betyder (i detta fall) att biskopen fick inkomster från Ekesås gård. I början på 1900-talet upphörde prebendet och gården övergick till vanlig arrendegård.

Text: Sven Schill

Som arrendegård hände det mycket. År 1914 brann boningshuset ned och året efteråt uppfördes huset som står där än i denna dag. Ladugården ”som låg mellan huset och gravfältet nära vägen” revs 1927 och en ny uppfördes samma år. Edvard Jonsson var byggmästare och han satte upp ett mobilt sågverk på gårdsplanen där allt virke sågades, en liten del virke användes från den gamla ladugården. Det blev en stor och lång ladugård 88,9 meter lång, en av de största i Sverige på den tiden.

Mellan åren 1980-91 arrenderades gården av Bengt och Ulla-Britt Johansson och åren, 1991-2011 var det sonen Leif med hustru Anna-Lena som arrenderade. Gården sköttes mycket bra.

År 2011 såldes Ekesås gård men skogen och delar av åkermarken behöll stiftet. De nya ägarna är agronomerna Matz och Ann Gyllenswärd. Ann arbetar på LRF och Matz på Arla-koncernen, så nu föds det upp vackra hästar på Ekesås gård av folk som kan det här med djur och natur.

Välkomna till Gårdsby och LYCKA TILL!

Folktro om julen

Text: Christer Lindqvist

Julneken, julkärven är sannolikt inte särskilt gammal i vårt bondesamhälle. Seden verkar ha börjat i de finare samhällsskikten på 1700-talet. Men den hann ändå utveckla magiska föreställningar. Bl.a. trodde man på många håll att fåglarna skulle uppträda hyggligt under kommande år om de fick bra traktering vid jultiden. I Stenkyrka i Bohuslän menade man att de skulle låta säden vara i fred, och i Älghult i Småland att de skulle stanna kvar och hålla fruktträden fria från insekter under sommaren. Vid uppsättningen förkom flera ritualer.

JULBADET

Julbadet var för många i bondesamhället årets enda bad. Till vardags badade man sällan, med undantag av finnbygderna där regelbundna bastubad tillhörde traditionen. Ofta badade allt husets folk i en enda gemensam balja eller i djurens dryckeshö ut i lagården. Från en plats i Småland omtalas att karlarna först badade i tur och ordning, från den äldste till den yngste, i ett och samma vatten. Därefter fick kvinnorna eget vatten, och i det badade även barnen. På sina håll i Värmland lade man en blomsterkvast, plockad vid midsommar, i vattnet för livskraftens och hälsans skull. Badvattnet fick i vissa trakter inte slås ut – det skulle korna ha att dricka för att bli motståndskraftiga mot sjukdomar. I Småland behöll man på en del ställen badvattnet av ett annat skäl. Familjens ”döingar” troddes gästa sitt före detta hem på jultid, och då behövde de ”skura jorden av sig” innan de gick till bords.

JULHALMEN

Julhalmen var innan julgranen kom den viktigaste julutstyrelsen i hemmen. I halmen kunde husets folk och julgäster sova, där hade man plats för julens lekar, och av halmen kunde man också tillverka allehanda prydnader. I regel tog man ren, ogräsfri råghalm som hade tröskats med slaga och var hel och oskadad. Enligt de gamla var det en av de absolut finaste stunderna på hela året då den friskt doftande julhalmen anlände till stugan. Den symboliserade själva julglädjen och kallades ibland även så. Efter jul var halmen bra att ge till korna. Den gav extra kraft, eftersom den hade varit med i julfrandet, och det sägs att korna blev villigare att låta sig uppvaktas av tjuren om de åt julhalm.

Kolmila i Norra Åreda

Ett kåseri av Martin Olofsson

Sven Schill ringde till mig idag.

-Ni har gjort en kolmila!!

-Hej! Ja det gjorde vi i höst.

-Ja men då får du prata med Ulla-Britt, hon kommer här.

-(Humm) jaha visst..?

Hej! Jo de var så att vi hörde att ni gjort en kolmila i Norra Åreda och så tänkte vi att sådana saker måste vi ju ta upp i Gårdsbybladet. Har du några bilder?

-Ja jo det har vi ju (Vem har inte bilder på det man gör i dagens läge??)

-Ni har bilder, men så bra. Du kan väl skriva om det och skicka med ett par bilder och maila mig.

-Ok, men då stalpar jag upp det lite så skriver du en artikel då?

-Ja, nja nä, skriver du nåt bra så får det bli så, blir det inte bra så får jag väl skriva om det. Vi åker till Tyskland på måndag och vi måste ha ut tidningen innan smedjans pub.

Trygg med löftet att det trots allt redigeras om det inte blir bra, men lätt chockad över rationaliteten runt dagens pressade tidningsredaktioner sitter jag så här och ska skriva lite om vår kolmila "Berit".

Jag tänker att det är svårt att skriva en kort berättelse rakt upp och ner så jag tror att jag föreställer mig en högst verklighets-trogen intervjusituation där jag står i skogen vid milbottnen, som känns hemma, med Ulla-Britt, där hon ställer frågorna och jag svarar; riktigt och utförligt. Givetvis utan att fått läsa frågorna innan.

-Hej Martin, nu står vi då här i din tallskog där ni gjorde eran mila, man ser inte mycket av den mer än ett hål med svart jord runt. Men där ligger en gammal skylt. "Berit". Hette milan Berit.

-Ja efter en demokratisk omröstning fick den namnet Berit.

-Varför Berit?

-Berit blev namnet dels för brukligheten att döpa dem till kvinnonamn, dels för att det är våran andra mila. Den första hette Asta. Egentligen är det den tredje för några av oss som gick på skogsbruksgymnasiet i Ryssby. Den skulle vara på C och hette Cajsa-Lena efter vår Klassföreståndare Carl-Gustaf Bengtssons fru.

-Jaja det är ju helt ovidkommande. Vilka var ni som gjorde denna Berit?

-Kompisar, många är gamla gymnasiekompisar från runt om i länet, vi var en 10-12 stycken.

-Men det låter väl trevligt. Hur har ni gjort den då, Milan Berit?

- Vid första milan Asta fick vi börja med att schakta ut för ett golv och för tändkanal, i år var ju det som redan gjort så då var det att rensa av för golvet och för tändsatsen. Mura en liten kamin av sten i kanten och sedan lägga ett golv av brädor. På mitten av golvet började vi med klyvd riktigt torr ved för att det ska ta sig. Sedan staplade vi på med stående rundved av björk.

-Hade ni huggt veden själva?

-Första året högg vi lagom grov ved manuellt i en björkskärm, men i år tog vi ved som en skördare hade huggt tidigare i år, den var ju randbarkad och klar att läggas upp i hög för torkning.

-Det var ju helredigt av er. Men allt det här svarta runt då, vad hade ni det till?

-Efter att vi ställt all björkved på golvet, högg vi granris och la så att kolstybben inte skulle rinna ner i hålrum mellan rundvedsbitarna, sedan la vi upp den svarta kolstybben, täckte och klubbade hela milan för att det inte ska komma in luft och antända, så hela rasket brinner ner.

-Och sen tände ni den?

-Sen åkte vi hem. På torsdagen efter samlades vi, byggde kälke till tändsatsen, reste tält och förberedde kolbullar med sylt. Själva tändningen går till på det viset att på den ihopbyggda kälken tänds en riktig brasa med ganska ordentliga lågor som sedan skjuts in med en stör till mitten av milan där den torra veden ligger. När elden kommit igenom golvet och björkveden

antänts, täpps luftkanaler som byggts under golvet igen sänar som på ett lillfingerhål i varje kanal. Nu är kolningsprocessen igång och vit rök liksom rullar ut genom skorstenen.

-Så då sköter den sig själv i tre dagar, va skönt.

-Mycket. Mycket tid att grilla fläsk och prata runt stockelden. Men det är arbete också. Dygnet runt ska milan vaktas och med jämna mellanrum packas, klubbas så att den komprimeras och liksom sjunker ihop. Men för att ha lite mer att göra under dagarna byggde vi ihop det här vindskyddet som står jämte.

-Vilket fint timrat vindskydd.

-Tack.

- Men vart är taket?

-Om vi fokuserar lite mer på milan så kan jag vidare berätta att efter tre dygns vaktande och fläskgrillande, börjar milan bli mogen. Med ett armeringsjärn stack vi igenom kolstybben och kände i björkveden att den var kolad ända ut, återstår bara att täppa igen alla luftkanaler och kaminen med jord. Efter tre veckor tyckte vi att den fått svalna länge nog och drog ihop gänget för öppning av mila och paketering av kol i säck. Nästan hundra säckar senare konstaterade vi att grillsäsongen -16 är räddad.

-Men så underbart trevligt, då tackar jag för att jag fick komma hit till denna mysiga plats och se hur man gjorde i äldre tider.

-Tack för att du kom, jag följer dig ut till bilen.

-Tänk att de levde på detta förr i tiden, helt otroligt.

-Ja

-Men hur ska ni göra med taket på vindskyddet?

-Det får nog bli att lägga på ett plåttak över vintern...

EVENEMANGSKALENDER GÅRDSBY 2015

Datum	Tid	Plats	Aktivitet	Arrangör
Fre 11 dec	19.00-23.00	Smedjan i Gårdsby.	JULPUB med glögg och pepparkakor Öl, Vin, Bullens korb, snacks	(S)

Vi har inga evenemang förrän våren 2016 och då återkommer vi.

Vi önskar alla er som läser tidningen

God Jul och Gott Nytt År

Välkomna att beställa er nötköttslåda av Ingrid och Lars

Telefon 070-833 08 76

Internet sevedstorpsgard.se

Jag vill önska alla en God jul och ett gott nytt år, och tacka mina kunder för alla roliga och spännande jobb. I vinter är jag särskilt intresserad av skogsdikning, vägbyggnationer och trädfällning, vilka är bra vinterjobb. Ska ni plantera skog till våren kan det vara lämpligt att markbereda nu så det får sätta sig till våren. Likaså är vintern en bra tid för projektering av avlopp. Gå in på olofssonentreprenad.se för mer info.

Grävning och anläggning av grunder, avlopp, skogsvägar, diken, planer, dammar, stensättningar mm.

Nedtagning av träd med ersättning för virkesvärdet och bortkörning av ris. Manuell huggning, skotning mm.

Maskinpark:

-Bandgrävare med scanlaser höjd- och fallsystem,

-Grävlastare

-Traktor med dumpervagn

-Traktor med skogsvagn

Olofsson
ENTREPRENAD

Tel 073-526 37 97

